

Graczyk, Waldemar

Księgozbiór kapituły katedralnej w Płocku w XVI i XVII wieku

Studia Płockie 27, 193-200

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Waldemar Graczyk

KSIĘGOZBIÓR KAPITUŁY KATEDRALNEJ W PŁOCKU W XVI I XVII WIEKU

Niedawno przypadła 70 rocznica wybudowania przez arcybiskupa A.J. Nowowiejskiego gmachu Biblioteki Seminaryjnej. Taka rocznica stanowi okazję do refleksji nad zawartością księgozbioru i jego znaczeniem w kulturowym rozwoju środowiska kościelnego plockiego. Do nowej Biblioteki, uroczycie poświęconej 23 kwietnia 1928 roku, przeniesiono między innymi księgozbiór kapituły katedralnej, mieszący się najpierw w jednej z sal na kapitularni, następnie w wieży frontowej katedry, a pod koniec XIX wieku w sali za organami. Księgozbiór ten nie przetrwał do naszych czasów, ponieważ uległ zniszczeniu podczas II wojny światowej. O jego zawartości dowiadujemy się tylko na podstawie zachowanych spisów katalogowych z 1741, 1753, 1775 i 1842 roku.

Nas interesuje głównie rozwój zasobu bibliotecznego w XVI i XVII wieku, ponieważ w tym okresie wyraźnie wzrosło zainteresowanie książką. Odkrycie i rozpowszechnienie druku przyczyniło się do szybkiego rozwoju literatury a nadto przyspieszyło proces jej unarodowienia. Na wybór takiego przedziału czasowego wpłynęło również i to, że zbiory rękopiśmienne Biblioteki Katedralnej zostały wyczerpująco omówione przez A. Vetulaniego w pracy „Średniowieczne rękopisy Płockiej Biblioteki Katedralnej”. Ponadto wiek XVI i XVII są czasem dość znacznego powiększania się zasobu i prężniejszego funkcjonowania biblioteki. Choćby pobieżna charakterystyka zawartości treściowej świadczy wyraźnie o bibliofilskich zainteresowaniach tych co ją tworzyli.

1. Nabytki do końca XVI wieku

Księgozbiory katedralne odegrały ogromną rolę w kształtowaniu kultury umysłowej Kościoła w Polsce. Powstałe i powiększane dzięki różnym darom i legatom służyły zazwyczaj lokalnemu środowisku kościelnemu. Szczególnie intensywne zainteresowanie książką należy odnotować zwłaszcza od XVI wieku. Złożyły się

na to zapewne takie zjawiska jak humanizm czy odkrycie i rozpowszechnienie druku. Warto zaznaczyć, że w drugiej połowie XVI wieku najzasobniejszą bibliotekę prywatną posiadał król Zygmunt August (1520 - 1572), a z kręgu kościelnego prymas Stanisław Karnkowski (1520-1603) oraz biskup płocki Piotr Dunin Wolski (1531-1590), wielki miłośnik literatury hiszpańskiej¹. Na gruncie płockim, poza wyżej wymienionym biskupem Wolskim, księgozbiory już mniejszych rozmiarów posiadali kanonicy: Stanisław Hłowski (†1589)² oraz Mikołaj Górski (†1573)³, które zawierały najczęściej dzieła teologiczne przydatne duchowieństwu w jego pracy duszpasterskiej.

Liczne darowizny dla Biblioteki Katedralnej jakie miały miejsce w XVI wieku w Płocku, wyraźnie świadczą o bibliofilskich zainteresowaniach lokalnego duchowieństwa. Listę ofiarodawców z tego okresu otwiera kustosz Mikołaj Bartnicki (†1516), który podarował Bibliotece Katedralnej 15 pozycji książkowych⁴. Wśród dzieł znajdowało się 13 pozycji z dziedziny prawa, 2 pontyfikaty po biskupach: Piotrze z Chotkowa (1480-1497) i jego sufraganie Michale z Raciąża (1496-1513) oraz jedno dzieło z zakresu etyki „*De errore philosophorum in ethicis*”⁵.

W tym czasie biblioteka katedralna otrzymała również książki po kanonikach: Jakubie s. Paszka z Piotrkowa, wikariuszu katedry płockiej, Marcynie z Raciąża i Stanisławie Liska⁶.

Przede wszystkim wśród ofiarodawców z tego okresu należy wymienić biskupa Erazma Ciołka (1474-1522), syna mieszczanina krakowskiego⁷. W 1517 roku legował on kapitule graduał, jako wyraz wdzięczności za to, że spełniając jego życzenie przeniosła swoje sesje generalne z dnia Oczyszczenia NMP (2 II), na dzień św. Zygmunta (2 V). Graduał ten przeznaczony był do części officium mszalnego i zawierał 21 złoconych, znacznej wielkości inicjałów. Na szczególną uwagę zasługuje jego oprawa wykonana z drewna, oblezona w skórę i przyozdobiona mosiężnymi klamrami i okuciami w stylu gotyckim⁸. O wiele większym był dar pośmiertny biskupa Erazma, obejmujący część jego zasobnych zbiorów, który egzekutorowie testamentu przywieźli z zamku pułtuskiego – rezydencji biskupiej, do Płocka w 1523 roku⁹. Wśród tytułów przeważały dzieła o treści prawniczej, których autorami byli: Bartolus Saxoferato – znakomity znawca prawa rzymskiego, Franciszek Zabarella – znany XV – wieczny kanonista, Andreas Barbatia – doktor obojga praw, Angelus de Ubaldis – prawnik i komentator prawa rzymskiego. Zaś spośród autorów zajmujących się teologią i filozofią znalazły się nazwiska tej miary co św. Bonawentura, św. Tomasz z Akwinu, Albert Wielki, Mikołaj Bessarion – patriarcha Konstantynopola oraz Gabriel ze Spiru¹⁰.

We wspomnianej darowiznie na szczególną uwagę zasługuje mszał, z którego dożywno korzystał egzekutor testamentu biskupa Ciołka, Piotr Gamrat (†1545) oraz pontyfikał, służący następcy biskupa Erazma na stolicy płockiej, biskupowi Rafałowi Leszczyńskiemu (1523-1527)¹¹. Warto dodać, że do II wojny światowej z tej darowizny zachowały się 42 księgi w tym 21 inkunabułów, 18 starych druków i 3 woluminy nie datowane.

W tym samym czasie co biskup Erazm, przekazał swój księgozbiór również penitencjarz katedralny Maciej. W sumie na tę darowiznę złożyło się 19 ksiąg z zakresu teologii i filozofii¹².

Liczne proweniencje, jakie miały miejsce w pierwszych dziesiątkach lat XVI wieku sprawiły, że zaczęło brakować w katedrze pomieszczeń dla przechowywania księgozbioru. Dalsze kłopoty z lokalizacją zbiorów wyniknęły z powodu pożaru, który wybuchł w katedrze 20 III 1530 roku. Odbudowa zniszczonej świątyni i pomieszczeń w których przechowywane były zbiory sprawiły, że na najbliższe lata wzrost księgozbioru katedralnego został zahamowany. Dopiero w 1539 roku dziekan, Mikołaj Dzierzgowski podarował kapitule 10 ksiąg.

O wiele znaczniejszy był legat, który miał miejsce w 1541 roku. Wówczas kustosz plocki Melchior Sobek przekazał bibliotece katedralnej księgozbiór Piotra Lubarta, profesora teologii w Akademii Krakowskiej i sufragana plockiego w latach 1514-1530 oraz jego brata Stanisława, złożony z 50 ksiąg, do których wykonawca testamentu dodał od siebie jeszcze dwie¹³. Pomimo tak okazałego daru, nie cały księgozbiór Piotra i Stanisława Lubartów przeszedł w posiadanie biblioteki katedralnej. Część bowiem zbioru Stanisława pozostała w bibliotece Collegium Maius w Krakowie¹⁴.

Chociaż katedra została odbudowana przez biskupa Krzyckiego, nie rozwiązało to jednak problemu lokalizacji miejscowego księgozbioru. Okazało się bowiem, że pomieszczenia w których są przechowywane księgi są za małe i niewystarczające. W związku z tym kanonicy kapituły katedralnej w 1557 r. podjęli decyzję o przeniesieniu zbiorów bibliotecznych do mającej powstać wieży frontowej katedry. To pomieszczenie zlokalizowane w prawej, od strony wejścia, wieży, miało służyć księgom aż do 1901 roku. Tymczasem księgozbiór katedralny, jak informują protokoły posiedzeń kapituły z lat 1541-1574, wzrastał nieznacznie. Zachowała się tylko wzmianka, że około 1550 roku archidiakon plocki, Paweł Głogowski, zakupił książki od heretyka Pawła Dąbrowskiego¹⁵.

Kolejna darowizna miała miejsce dopiero w 1575 roku, kiedy to biskup chełmski i archidiakon dobrzyński, Wojciech Starożrebski (1553-1580), ofiarował bibliotece katedralnej, mszał gnieźnieński, pięknie zdobiony miniaturami i spięty połączanymi ze srebra klamrami¹⁶.

Ostatnią darowizną w XVI wieku dla biblioteki katedralnej był legat biskupa Piotra Wolskiego, który posiadał bibliotekę zaliczaną do największych prywatnych zbiorów książkowych w ówczesnej Polsce.

2. Darowizna biskupa Wolskiego

Piotr Dunin Wolski biskupem plockim został w 1577 roku po śmierci biskupa Piotra Myszkowskiego. W tym czasie zaliczył się już do elity politycznej Polski. Od 1574 roku sprawował urząd podkanclerza koronnego, a od 1576 kanclerza. Należał więc do grona osób odpowiedzialnych za politykę Rzeczypospolitej. Był przy tym biskupem plockim i jako pasterz troszczył się należycie o właściwy poziom re-

ligijno-moralny swojej diecezji. Ów wielkiej dobroci mąż był również autorem wielu dzieł, z których znane jest tylko jedno „*De rebus gestis Stephani Regis Poloniae narratis*”. Jako miłośnik literatury dał się poznać dzięki temu, że zgromadził znaczne ilości dzieł z różnych dziedzin. Ten piękny księgozbiór prywatny, jeden z większych w Polsce pod koniec XVI w. został przekazany przez Biskupa, testamentem z dnia 1 stycznia 1590 r. na własność Collegium Maius i płockiej Biblioteki Katedralnej. Niewiele potrzeba było czasu na spełnienie ostatniej woli pasterza plockiego. Jeszcze tego samego roku, czyli w 1590, biskup Wolski zmarł, pozostawiając wykonanie swego testamentu bratankowi Stanisławowi, dziekanowi plockiemu¹⁷.

O darze tym kanonik plocki, Wawrzyniec Wszerecz, napisał: „Ksiąg wybranych teologów pięknie oprawionych, ozdobionych swojemu kościołowi biskup Wolski pozostawił”¹⁸.

Legat ów był doniosłym wydarzeniem dla rozwoju księgozbioru katedralnego. Na całość darowizny składało się 79 dzieł w 134 woluminach. Zważywszy na fakt, że w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie pozostało 307 tomów druków hiszpańskich, 402 tomy druków różnych posiadających notatkę akcesyjną Wolskiego, 72 tomy druków z dzieł literatury włoskiej i prawniczej oraz około 200-300 tomów druków tak zwanych bezakcesyjnych, możemy stwierdzić, iż legat biskupa na rzecz księgozbioru katedralnego obejmował tylko nieznaczny procent całego dorobku bibliotecznego biskupa Wolskiego¹⁹.

Nie wszystkie księgi objęte darowizną dla biblioteki katedralnej zostały odnotowane w inwentarzach z 1741, 1775 i 1842 roku. Pierwsze dwa z wymienionych katalogów pozwalają na identyfikację 32 tomów, spośród 79, tj. około 40% całej darowizny²⁰. Spis biblioteczny z 1842 roku dołącza do uprzednich jeszcze 6 pozycji, co pozwala w 48 % zrekonstruować darowiznę z 1590 roku²¹.

Zachowane do 1842 roku 38 dzieł w 82 woluminach były drukowane w 10 miastach południowej i zachodniej Europy, słynących z wysoko postawionej sztuki drukarskiej. Miejscowości takie jak: Kolonia, Rzym, Bazylea, Lyon, Frankfurt, Paryż, Wenecja, Salamanka, Ingolstadt, Moguncja, znane były jako wielkie centra kulturalne Europy. Powyższe zestawienie wykazuje brak w zachowanej darowiznie biskupa Wolskiego XVI wiecznych poloników. Być może dlatego, że był to księgozbiór teologiczny, a druk w Polsce dzieł o tej treści należał do rzadkości. Chociaż czynne już były wówczas drukarnie w Krakowie, Poznaniu, Kaliszu czy Gdańsku²².

Przypatrzymy się jeszcze darowiznie Wolskiego pod kątem jej zawartości treściowej. I tak np. znajdowały się w niej całościowe wydania Pisma św.: „*Biblorum Sacrorum*” czy „*Biblorum Quatuor linquarum*” co oznacza prawdopodobnie Biblię Antwerską z 1566 roku. Oprócz całościowych wydań Biblii występowały jeszcze niewielkie fragmenty ksiąg Starego i Nowego Testamentu w mszałach np. „*Missale Gneznense*”, które przeplatane były modlitwami i tekstami pism Ojców Kościoła²³.

Oprócz tekstów Pisma św. w zbiorach biskupa Wolskiego znajdowały się komentarze do poszczególnych ksiąg Biblii lub trudniejszych jej fragmentów. Ewangelii dotyczyły komentarze biskupa z Gandawy i egzegety, Korneliusza Janseniusza np. „*Commentarium in concordantias evangeliorum*”, oraz Jana Toletanusa „*Commentarium in evangeliam sancti Marci*”. Z kolei księgi proroków Izajasza i Ezechiela wyjaśniały kolejno dzieła Prokopiusa i Pintusa. Natomiast Heronimus ab Oleastro w dziele „*Commentarium in Pentateucum*” przybliżył treściowe znaczenie całego Pięcioksięgu.

W zbiorach Wolskiego znalazły się również komentarze do księgi Psalmów, z których nieliczne np. autorstwa Janseniusza Haymo trafiły do plockiego księgozbioru katedralnego.

Do cennych nabytków biskupa Wolskiego, które następnie znalazły się w zbiorach biblioteki katedralnej należą pisma greckich i łacińskich Ojców Kościoła. Spośród tych pierwszych na uwagę zasługują dzieła św. Atanazego, św. Jana Chryzostoma, św. Grzegorza z Nyssy oraz św. Bazylego. Natomiast spośród przedstawicieli patrystyki łacińskiej w zbiorach bibliotecznych znalazły się dzieła: św. Ambrożego, św. Augustyna, św. Hieronima i św. Grzegorza Wielkiego. Ogółem ze zbiorów Wolskiany do Biblioteki Katedralnej zostało przekazanych 14 tytułów pism patrystycznych w 34 woluminach.

Dużą część zbiorów darowizny Wolskiego stanowiły księgi o treści teologicznej i liturgicznej. Do tych ostatnich możemy zaliczyć zwłaszcza: „*Missale Gneznense*”, „*Missale Varmiense*” oraz „*Missale in charta pecorina scriptum*”²⁴. Przeważająca obecność mszałów wśród ksiąg liturgicznych sugeruje, że biskup Wolski pozostawał w duchu potrydenckiej reformy liturgicznej.

Darowizna zawierała również dzieła z zakresu prawa. Wśród tych możemy wymienić: „*De iustitia et iure*” Sotusa, czy „*Constitutiones concilii Moguntini*”.

Chociaż przeważającą większość darowizny stanowiły księgi o treści teologicznej i prawniczej to jednak w Wolskianie możemy odnaleźć również dzieła z zakresu historii Kościoła. Na uwagę zasługuje dzieło pochodzące z późnego średniowiecza, autorstwa Antoninusa z Florencji „*Chronicorum sacrum*”.

Jako jeden z nielicznych w ówczesnej Polsce miłośników literatury hiszpańskiej, Piotr Dunin Wolski, zgromadził potężny – jak na owe czasy – zbiór „hispaników”, liczący kilkaset tomów. W jego posiadaniu znajduje się obecnie Biblioteka Jagiellońska w Krakowie²⁵. Z zachowanych tytułów darowizny biskupiej dla plockiej biblioteki, pochodzenia hiszpańskiego była tylko jedna pozycja w dwóch woluminach.

Widzimy zatem, że choć proporcjonalnie do całości zbiorów biskupa Wolskiego niewielka ilościowo darowizna trafiła do Biblioteki Katedralnej, to w znacznym stopniu ubogaciła ten księgozbiór i była największym legatem XVI stulecia. Tak duże nagromadzenie książek u biskupa Wolskiego wynikało nie tylko z jego humanistycznych zainteresowań, ale i z głębokiej troski o Kościół w okresie reformy po Soborze Trydenckim.

3. Księgozbiór Biblioteki Katedralnej w XVII wieku

W XVII wieku księgozbiór katedralny powiększył się nieznacznie. Brak wzmianek o darowiznach ze strony biskupów należy tłumaczyć tym, że począwszy od wieku XVI rezydowali na stałe w Pułtusk, bądź w Broku, stąd zgromadzone przez nich zbiory dostawały się najczęściej w ręce miejscowego duchowieństwa lub najbliższej rodziny. Swoisty wyjątek stanowi dar biskupa Stanisława Łubieńskiego (1574-1640) dla kapituły plockiej. Biskup ten należał do najwybitniejszych postaci życia politycznego i kościelnego w Polsce w pierwszej połowie XVII wieku. Zgromadził cenny księgozbiór, który był przechowywany na zamku pułtuskim. Notą testamentarną zapisał go kapitule plockiej. Biblioteka miała być przewieziona do Płocka po śmierci Biskupa. Księgozbiór nie został jednak przewieziony do Płocka, pozostawał dalej w Pułtusk i w czasie wojen napoleońskich na początku XIX wieku uległ zniszczeniu²⁶.

Interesującą darowizną z początku XVII wieku był rękopis legowany przez Wawrzyńca Wszerecz oraz dar kanonika Wojciecha Brzeskiego, który w 1653 roku przekazał kapitule testamentem swoje książki²⁷. O innych darowiznach z tego okresu źródła milczą. Chociaż w XVII wieku księgozbiór katedralny nie powiększył się, to trzeba przyznać, że coraz intensywniej rozwijało się czytelnictwo. Wzrastające wypożyczanie książek stało się powodem stopniowego zmniejszania zawartości księgozbioru. Duże straty w księgozbiorze miały miejsce w czasie najazdu szwedzkiego w latach 1655-1657. Wzmiankuje o tym informacja zawarta w wizytacji generalnej kościoła katedralnego z 1741 roku. Jest tam mowa o tym, że w bibliotece znajdowało się około 1000 pozycji, natomiast w sporządzonym spisie podczas tej wizytacji zostało wymienionych tylko około 400. Pozostałe książki musiały więc zaginać²⁸.

W tym momencie dotykamy ważnego zagadnienia jakim była troska o należyte zabezpieczenie zbiorów bibliotecznych. Sprawą tą zajmowały się kapituły na swoich posiedzeniach oraz synody. Wydawano uchwały i przepisy, które miały na celu określenie sposobów przechowywania i korzystania z księgozbioru. W analizowanym okresie nakaz sporządzenia spisu zbiorów biblioteki katedralnej wydał biskup Wincenty Przerębski na posiedzeniu kapituły katedralnej w 1502 roku. Nakazał wówczas uporządkowanie ksiąg i sporządzenie spisu oraz polecił aby wypożyczano książki tylko tym osobom, które własnoręcznie podpiszą się „*in tabula*”²⁹. Rozporządzenie to pozostało jednak dalekie od realizacji. Dlatego kanonicy katedralni, dnia 9 IX 1557 r. polecieli notariuszowi, aby sporządził inwentarz książek, za co miał otrzymać dodatkowe wynagrodzenie³⁰. Pomimo tych przepisów księgi nadal ginęły z biblioteki. Często zdarzały się przypadki, że wypożyczający nie zwracali ksiąg, bądź je gubili. Mając to na względzie kapituła katedralna, 4 maja 1668 r. powołała kanonika Kacpra Łąckiego na stanowisko bibliotekarza. Nowo mianowany bibliotekarz miał przejrzeć zbiory oraz je uporządkować³¹.

Już ten krótki przekrój, zaledwie dwóch wieków w rozwoju księgozbioru Biblioteki Katedralnej w Płocku daje obraz wysokiej kultury religijnej i intelektualnej

duchowieństwa plockiego. Wiemy, że zadaniem biblioteki było służyć pomocą duchownym w zakresie zdobycia właściwego wykształcenia. O dość wysokim poziomie kultury teologicznej świadczy nagromadzenie literatury biblistycznej, jurystycznej, patrystycznej oraz z zakresu liturgiki.

Bogatym pod względem ilościowym był dział obejmujący literaturę z zakresu prawa kościelnego i cywilnego, co pozwala wysoko ocenić kulturę prawniczą środowiska plockiego. Znajomość prawa i umiejętność interpretowania go była sztuką wysoce cenioną i nieodzowną podczas opracowywania ustawodawstwa partykularnego. Równie bogatym był dział zawierający Pismo św. Duchowni z należytą troską i szacunkiem zgłębiali jego treść, w celu pogłębienia własnego życia religijnego i pracy duszpasterskiej.

Przypisy:

- ¹ J. Korpała, *Dzieje bibliografii w Polsce*, Warszawa 1969, s. 29-30.
- ² *Kanonik kapituły plockiej*, doktor praw, autor „Metodyki historii”. Zob. PSB, t. 10, s. 160-161.
- ³ Archidiacon plocki, pochowany w katedrze plockiej. Zgromadził dość znaczną bibliotekę na którą składało się 50 ksiąg a którą zamierzał podarować kościołowi i szkole w Górze. Zob. A. Off. Pl. n. 201, ADP.
- ⁴ W. Budka, *Dar biskupa Wolskiego dla katedry plockiej*, w: *Biblioteka Piotra Wolskiego, biskupa plockiego*, Kraków 1930, s. 5.
- ⁵ AKH, n. 24
- ⁶ A. Vetulani, *Średniowieczne rękopisy plockiej biblioteki katedralnej*, w: *Roczniki Biblioteczne*, t. 7: 1963 z. 3-4, s. 387-388.
- ⁷ PSB, t. 4, s. 78-81. S.M. Szacherska, *Złoty wiek miasta, lata 1495-1580*, w: *Dzieje Płocka*, Płock 1973, s. 150.
- ⁸ W. Budka, dz. cyt., s. 17.
- ⁹ ADP, *Acta Capituli Plocensis ab anno 1505-1526*, k. 157.
- ¹⁰ K. Hartleb, *Działalność kulturalna biskupa-dyplomaty Erazma Ciołka*, Lwów 1929, s. 130 n.
- ¹¹ *Por. jw.*, s. 123-125.
- ¹² AKH, t. 10, n. 22.
- ¹³ W. Budka, dz. cyt., s. 6.
- ¹⁴ ADP, *Acta Capituli Plocensis ab anno 1538-1555*, k. 80.
- ¹⁵ AKH, t. 10, n. 224; Ch. Wollek, *Das Domkapitel von Plock 1524-1564*, Bohlau, Verlag 1972, s. 101.
- ¹⁶ W. Budka, dz. cyt., s. 6.
- ¹⁷ W. Kosiński, *Pochodzenie i początki kariery politycznej Piotra Dunina Wolskiego*, w: „*Studia Plockie*” 9 (1981) s. 87-101.
- ¹⁸ „*Librorum praecipuorum theologorum egregie concinatum et exornatum (episcopus Wolski) ecclesiam suam reliquit*”.
- ¹⁹ K. Piekarski, *Odkrycie Volsiany w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*, w: *Biblioteka Piotra Wolskiego biskupa plockiego*, Kraków 1929, s. 18.
- ²⁰ ADP, *Visitatio Generalis ecclesiae cathedralis Plocensis A.D. 1741*, s. 77-89; ADP, *Visitatio Generalis ecclesiae cathedralis Plocensis A.D. 1775*, k. 218-222.
- ²¹ ADP, *Catalogus librorum in Bibliotheca ecclesiae cathedralis Plocensis, reperibilium A. D. 1842*
- ²² J. Korpała, *Historia książki i bibliotek*, Warszawa 1959, s. 30.
- ²³ W. Budka, dz. cyt., s. 7-8.

²⁴ Tamże

²⁵ H. Barycz, K. Piekarski. *Hiszpańskie nabytki Wolskiego z 1582 roku*, w: *Biblioteka Piotra Wolskiego biskupa Płockiego*, Kraków 1930, s. 9.

²⁶ *Słownik Pracowników Książki Polskiej*, Warszawa-Łódź 1972, s. 542.

²⁷ „*Manuscripta Laurentii doctoris dicti Lauryn, poenitentiarii cathedralis Plocensis, viri pietate, zelo et litteris clarissimi optime de ecclesia Plocensi in officii poenitentiarii*”. A.J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1930, s. 481.

²⁸ „(...) supra quam capellam est locus pro bibliotheca satis apatus; (...) plus minus millae librorum”, *Visitatio generalis ecclesiae cathedralis Plocensis A.D. 1741*, k. 6v – 7.

²⁹ A.J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, s. 479.

³⁰ Tamże, s. 480.

³¹ Tamże, s. 481.

SOMMARIO

Gli inizi della Biblioteca risalgono al secolo XI. Nei secoli XVI e XVII la collezione dei libri è considerevolmente aumentata. Degno di particolare attenzione è il dono del vescovo Piotr Dunin Wolski, il quale, nell'anno 1590, ha donato i 79 libri nei 134 volumi. Fra le donazioni fatte nel secolo XVII merita di essere sottolineato il manoscritto offerto da Wawrzyciec Wszerecz. In quel periodo nella Biblioteca venivano conservati i libri riguardanti il diritto canonico e civile, come anche la Bibbia.